

STORTINGET

Innst. 54 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:5 S (2024–2025) og Dokument 8:9 S (2024–2025)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Ingrid Fiskaa, Haitham El-noush, Kari Elisabeth Kaski og Marian Hussein om å avslutta alle norske bidrag til Israels krigsbrottsverk og okkupasjon av Palestina og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Marie Sneve Martinussen og Hege Bae Nyholt om å hindre at Israel gjør Libanon til et nytt Gaza

Til Stortinget

Bakgrunn

Dokument 8:5 S (2024–2025)

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringa setja ned ei gruppe med uavhengige folkerettsekspertar for å gjennomgå norsk samhandling med Israel i lys av Den internasjonale domstolen si erklæring av 19. juli 2024.
- Stortinget ber regjeringa reforhandla EFTAs frihandelsavtale med Israel slik at avtala tydeleg skil mellom Israel og okkuperte palestinske område.
- Stortinget ber regjeringa leggja fram eit forslag til forbod mot handel med varer og tenester med selskap som støttar opp om dei ulovlege israelske busettingane.
- Stortinget ber regjeringa inngå ei bilateral avtale med USA om at norskproduserte komponentar i F-35-

programmet ikkje skal inngå i fly som blir eksporterte eller donerte til Israel.

- Stortinget ber regjeringa revidera åpenhetsloven slik at norske selskap blir pålagde å gjera aktsemdsvurderingar av nedstraums aktivitetar i tråd med UNGP (UN Guiding Principles on Business and Human Rights) og OECDs retningslinjer for ansvarleg næringsliv.
- Stortinget ber regjeringa gje instruks til Noregs Bank om raskt nedsal i oljefondet av selskap som svartelista av FN, og våpenselskap som bidrar til Israels krigsbrottsverk og ulovlege okkupasjon av palestinske område.
- Stortinget ber regjeringa revidera dei etiske retningslinjene til oljefondet i tråd med rettsutviklinga innan ansvarleg næringsliv og menneskerettar og humanitærretten.
- Stortinget ber regjeringa oppdatera regelverket om offentlege innkjøp slik at det blir ei plikt å avvisa selskap som blir knytte til folkerettsbrot.
- Stortinget ber regjeringa sørga for at Forsvaret ikkje inngår avtaler om kjøp av forsvarsmateriell med israelske leverandørar.
- Stortinget ber regjeringa revidera regelverket for innkjøp i forsvarssektoren slik at også Forsvaret blir pålagt ei plikt til å vurdere om leverandørar bidrar til brot på humanitærretten, og setja i verk tiltak dersom dette skulle vera tilfelle.
- Stortinget ber regjeringa sørga for at norske bidrag til EUs forskingsmidlar ikkje går til israelsk sikkerheitsforskning.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Dokument 8:9 S (2024–2025)

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et møte i FNs sikkerhetsråd angående Israels angrep på Libanon, med formål om å sette FNs fredsbevarende styrke i stand til å ivareta sitt mandat og stanse Israels aggresjon.
2. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til, og slutte opp om, en internasjonal toveis våpenembargo mot Israel.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at norske, statlig eide våpenprodusenter ikke selger våpen, våpenkomponenter eller annet militært utstyr direkte eller indirekte til Israel.
4. Stortinget ber regjeringen sette som vilkår at forsvarsanskaffelser ikke skal inneholde israelske komponenter eller innebære israelsk understøttelse.
5. Stortinget ber regjeringen sikre at norsk territorium ikke på noen måte benyttes til militær støtte til Israel, herunder til overføring av utenlandsk militært materiell som er lagret i Norge.
6. Stortinget ber regjeringen sikre at israelske selskaper ikke får digital tilgang til norske data eller anledning til å kontrollere adgang til datalagringsutstyr i Norge.
7. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til, og slutte opp om, internasjonale, økonomiske sanksjoner mot Israel.
8. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å si opp EFTAs frihandelsavtaler med Israel.
9. Stortinget ber regjeringen sikre at Norge ikke importerer varer fra ulovlige bosettinger, okkupert jord og selskaper som medvirker til brudd på folkeretten og menneskerettigheter i ulovlig okkuperte områder, samt vurdere om dette krever lovendring.
10. Stortinget ber regjeringen endre adferdskriteriet for observasjon og utelukkelse av selskaper for å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper knyttet til folkerettsstridig okkupasjon og andre folkerettsbrudd, samt at disse ikke skal inngå i fondets referanseindekser.
11. Stortinget ber regjeringen sørge for at Statens pensjonsfond utland sine investeringer i finansielle instrumenter utstedt av israelske foretak, den israelske stat eller enheter tilknyttet den israelske stat, fryses og en plan for nedsalg utarbeides.
12. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å avslutte NATOs partnerskap med Israel og ta avstand fra NATOs beskrivelse av Israel som en «likesinnet partner».

13. Stortinget ber regjeringen oppfordre USAs myndigheter til å avslutte all militær deltakelse i og støtte til Israels okkupasjoner og folkerettsstridige krigføring.
14. Stortinget ber regjeringen fryse alt forskningssamarbeid og annet samarbeid med israelske universiteter og andre forskningsinstitusjoner som er involvert i militær forskning, etter modell av regjeringens frys av forskningssamarbeid med Russland.
15. Stortinget ber regjeringen trekke seg fra EUs forskningssamarbeid der disse omfatter Israel.

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole Foshaug, Eva Kristin Hansen og Trine Lise Sundnes, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schie Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, Bengt Fasteraune og Ola Borten Moe, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Morten Wold, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, og uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde, viser til representantforslagene i Dokument 8:9 S (2024–2025) og Dokument 8:5 S (2024–2025).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, deler utenriksministerens dype bekymring for den alvorlige utviklingen som har forårsaket, og fortsatt forårsaker, ufattelige lidelser for sivilbefolkningen med svært mange drepte i Gaza, på Vestbredden og nå også i Libanon.

Flertallet viser til at UNIFIL har en viktig rolle i Libanon, og støtter at regjeringen følger diskusjonene om hvordan de kan styrkes i lys av den nåværende situasjonen. Det er viktig at det fortsatt er et sterkt mandat for FNs fredsbevarende styrker.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at Norge gjennom en rekke år har arbeidet for å unngå at man fra norsk side bidrar til å støtte opp under israelsk tilstedeværelse på okkupert palestinsk territorium. Dette flertallet viser i denne sammenheng til at re-

gjeringen 7. mars 2024 frarådet handel og næringsvirksomhet med israelske bosetninger. Frarådingen ble ytterligere skjerpet 18. oktober 2024 og advarer nå norsk næringsliv mot å drive handel og næringsvirksomhet som bidrar til å opprettholde Israels ulovlige okkupasjon av Palestina.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre, viser til at regjeringen legger til grunn at Norges politikk er i tråd med Den internasjonale domstolens (ICJ) uttalelser om tredjestaters forpliktelser, og at det derfor ikke er behov for å sette ned en gruppe folkeretts eksperter for å gjennomgå norsk samhandling med Israel i lys av ICJs rådgivende uttalelse.

Et fjerde flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at det ikke er i samsvar med norsk sanksjonspolitikk å ensidig innføre sanksjoner, og at slike sanksjoner innført av Norge alene ikke vil være et effektivt virkemiddel. Dette flertallet deler regjeringens syn på at det er multilaterale, globale og tvingende sanksjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd eller andre tiltak som det er bred internasjonal oppslutning om, som har størst legitimitet og effekt for å påvirke en stat til å endre adferd. Dette flertallet viser i denne sammenheng til at Norge både i april og juni 2024 har sluttet opp om EUs listeføring av voldelige bosettere.

Komiteen viser til at retningslinjene for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland (SPU) ble revidert i 2020, og at det er Etikkrådet som gir råd om observasjon eller utelukkelse av selskaper, mens Norges Banks hovedstyre tar beslutninger i slike saker. Komiteen viser i den sammenheng til at Etikkrådet 30. august 2024 i sitt brev til Finansdepartementet redegjorde grundig om sin skjønnsutøvelse i arbeidet med å vurdere selskaper opp mot kriteriene for observasjon og utelukkelse.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser her til at Etikkrådet etter ICJs kjennelse har satt i gang en bredere gjennomgang av selskaper tilknyttet okkupasjonen og bosettingene.

Komiteen viser til redegjørelsen holdt av utenriksministeren og den påfølgende kommentarrunden fra partiene i Stortinget 24. oktober 2024. For øvrig viser komiteen til utenriksministerens redegjørelse i begge brev oversendt Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti er dypt bekymret over situasjonen som utvikler seg i Midtøsten. Irans

aktive støtte til grupperinger som kjemper mot Israel, og deres gjentatte direkte angrep på Israel, gjør situasjonen mer alvorlig og bidrar til ytterligere tap av menneskeliv. Det er grusomt å se at sivile i Israel, i Gaza, på Vestbredden og i Libanon både skades og drepes, og at de menneskelige lidelsene er forferdelige. Fortsatt sitter det mange israelske gisler i fangenskap i Gaza.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener norsk forsvarsindustri må kunne levere produkter som ender opp i materiell som våre allierte trenger. Dette er viktig for å sikre forutsigbarhet og leveransesikkerhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ser positive effekter av utdannings- og forskningssamarbeid med Israel og mener dette samarbeidet bør utvides.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt viser til at Israel i løpet av det siste året har lagt Gaza i grus og drepe minst 43 000 palestinanar. Krigen bryt alle raude linjer: Aldri før har den humanitære tilgangen blitt avskore i så stor grad, sjukehus så systematisk angripne eller sivile tap vore høgare samanlikna med militære mål. Halvparten av borna som blei drepne i dei mange krigane i verda i 2023, var frå Gaza. Desse medlemmene minner om at Israel er skulda for krigsbrottsverk, at aktor i Den internasjonale straffedomstolen har bede om arrestordre på Benjamin Netanyahu, og at Israel er under etterforskning for mogleg folkemord i Den internasjonale domstolen. Situasjonen kunne knapt ha vore meir alvorleg.

Desse medlemmene viser til at Israels krig mot Palestina starta lenge før det grufulle terrorangrepet utført 7. oktober 2023. Israel har okkupert palestinske område på Vestbreidda, i Aust-Jerusalem og i Gaza i snart 60 år. Den internasjonale domstolen slo i sommar fast at Israels okkupasjon av desse områda er ulovleg. Den 19. juli 2024 kom domstolen med ei rådgjevande erklæring som slo fast at Israel må avslutta okkupasjonen, stoppa alle busettingsaktivitetar med éin gong, evakuera alle busetjarar og bøta på skadane landet har påført dei palestinske områda. FN-domstolen går såleis lengre i å konstatera Israels folkerettsbrot enn dei gjorde i 2004, då det blei slått fast at den israelske muren bygd på okkupert palestinsk område var ulovleg.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre merkar seg at erklæringa Den internasjonale domstolen (ICJ) kom med sommaren 2024, har følgjer for Noreg fordi domstolen slår fast at Israels folkerettsbrot vedkjem alle statar, og at alle land er forplikta til å skilja mellom Israels territorium og dei okkuperte palestinske områda i si samhandling med Israel.

Desse medlemene meiner at det er nødvendig med ein gjennomgang av norsk samhandling med Israel i lys av den omtalte erklæringa. Utanriksdepartementets gjennomgang av Noregs forpliktingar utført tidlegare i 2024 er ikkje dekkande, då han berre vurderte Noregs forpliktingar etter folkemordkonvensjonen artikkel 1. I tråd med domstolen si erklæring av 19. juli 2024 må norsk samhandling med Israel også vurderast i lys av Genèvekonvensjonen og av at Israel nå okkuperer dei palestinske områda i strid med FN-pakta.

På denne bakgrunnen fremjar desse medlemene følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa setja ned ei gruppe med uavhengige folkerettseksperter for å gjennomgå norsk samhandling med Israel i lys av Den internasjonale domstolen (ICJ) si erklæring av 19. juli 2024.»

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt merkar seg at statsråden i svarbrevet sitt til forslaget

«er trygg på at Norges politikk er i tråd med ICJs uttalelser om tredjestaters forpliktelser. Jeg ser derfor ikke behov for å sette ned en gruppe folkerettseksperter for å gjennomgå norsk samhandling med Israel i lys av ICJs rådgivende uttalelse.»

Men Noreg skil nettopp ikkje mellom Israel og ulovleg okkuperte område i regelverket for offentlig innkjøp, frihandelsavtala med Israel eller handelspolitikken elles. Desse medlemene meiner at norsk politikk derfor ikkje er i tråd med domstolen si erklæring om tredjestatar sine forpliktingar.

På denne bakgrunnen fremjar desse medlemene følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa leggja fram eit forslag til forbod mot handel med varer og tenester med selskap som støttar opp om dei ulovlege israelske busettingane.»

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre fremjar følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa reforhandla EFTAs frihandelsavtala med Israel slik at avtala tydeleg skil mellom Israel og okkuperte palestinske område.»

«Stortinget ber regjeringa revidera regelverket for innkjøp i forsvarssektoren slik at også Forsvaret blir pålagt ei plikt til å vurdere om leverandørar bidrar til brot på humanitærretten, og setja i verk tiltak dersom dette skulle vera tilfelle.»

Desse medlemene viser vidare til at statsråden i svarbrevet sitt erkjenner at grensene for israelsk terri-

torium ikkje blir spesifiserte i frihandelsavtala mellom EFTA og Israel, men at regjeringa si haldning om at Israel omfattar territoriet som var underlagt israelsk kontroll før 4. juni 1967, ligg til grunn. Det er derimot lite som tyder på at Israel respekterer norske haldningar i så måte. Desse medlemene understrekar at EU-domstolen 4. oktober 2024 slo fast at EU-kommisjonen med fiskeri- og frihandelsavtala med Marokko gjorde seg skuldig i brot på Vest-Sahara sin sjølvråderett. Denne saka er parallell til frihandelsavtala med Israel. Noreg må gjera alt me kan for å hindra at me blir medskuldige i den ulovlege okkupasjonen av palestinske område, og avgjerda til EU-domstolen gjer det klart at Noreg må reforhandla frihandelsavtala med Israel og skilja mellom Israel og okkuperte palestinske område i kapittelet om opphavsland.

Når det gjeld forslaget om å oppdatere regelverket for offentlege innkjøp slik at det blir ei plikt å avvisa selskap som blir knytte til folkerettsbrot, merkar desse medlemene seg at statsråden kjem dette ynsket i møte: «Regjeringa vil vurdere forslaget i sammenheng med det pågående arbeidet med ny lov om offentlige innkjøp.»

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt viser til at regjeringa har frårådd norsk næringsverksemd i og handel med israelske busettingar, og at frårådinga vart skjerpa den 18. oktober 2024. Ulike næringsaktørar har likevel bede om eit tydelegare reglement. Desse medlemene viser til eit norsk forsikringsselskap som i oktober 2024 meinte at selskapet si forsikring av eit skip lasta med våpen som skulle til Israel, ikkje var i strid med regjeringa si fråråding. Når eit så openbert bidrag til Israels folkerettsbrot blir tolka som greitt, tener det som bevis på at det trengst eit langt tydelegare reglement. Handel og næringsverksemd med selskap som støttar opp om Israels krigsbrottsverk og okkupasjon av palestinske område, må bli forbode. Desse medlemene merkar seg vidare at statsråden sitt argument mot eit forbod er sanksjonsloven og prinsippet om berre å delta i internasjonale sanksjonar. Desse medlemene meiner at eit slikt prinsipp ikkje står seg i den situasjonen vi er i. USA og Tyskland set ned foten for alle internasjonale initiativ som legg press på Israel. Regjeringa har rett nok tatt til motmæle mot dei i internasjonale forum. Skal me følgja forpliktingane våre etter folkeretten og følgja opp Den internasjonale domstolen si erklæring, må me også visa mot til å innføra tiltak sjølv om ikkje USA og Tyskland vil vera med. Desse medlemene viser til Forsvar Folkeretten, som dei siste to åra har arbeidd grundig med eit forslag til ei lov som forbyr økonomisk samhandling som medverkar til ulovleg okkupasjon og annekasjon. Desse medlemene meiner dette er eit

godt forslag som regjeringa kan senda på høyring og leggja fram for Stortinget.

Desse medlemene viser til at Noreg etter eksportkontrollregelverket ikkje skal eksportera forsvarsmateriell til Israel. Men som desse medlemene gjentekne gonger har peika på, er det fleire hol i regelverket, og det siste året har ein sett fleire døme på at forsvarsmateriell produsert av norske bedrifter har blitt brukt av Israel i den brutale krigen mot Gaza. Komponentar til F-35-flya og olje til Hellfire-raketar produserte i Noreg kan enda opp i Israel via USA, som donerer og eksporterer store mengder våpen til Israel. Utan krav om ei sluttbrukareklæring med reeksportklausul til allierte kan ikkje Noreg forsikra seg mot at norskprodusert forsvarsmateriell blir brukt av Israel. Tvert imot har avsløringar i media det siste året vist at tillit ikkje er tilstrekkeleg når Noreg sine allierte har ei heilt anna haldning til våpeneksport enn Noreg. Den internasjonale Røde Kors-komiteen har uttalt at statar er forplikta til å vurdere faren for reeksport av våpen til statar der det er ein risiko for at varene blir brukte i brot på humanitærretten.

På denne bakgrunnen fremjar desse medlemene følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa inngå ei bilateral avtale med USA om at norskproduserte komponentar i F-35-programmet ikkje skal inngå i fly som blir eksporterte eller donerte til Israel.»

«Stortinget ber regjeringa sørga for at Forsvaret ikkje inngår avtaler om kjøp av forsvarsmateriell med israelske leverandørar.»

Desse medlemene viser til statsråden sitt svarbrev, som slår fast at det ikkje er aktuelt for regjeringa å stilla krav til USA om at norskproduserte komponentar i F-35-programmet ikkje skal inngå i fly som blir eksporterte vidare til Israel. Ifølgje statsråden vil «slike krav kunne ramme norske forsvarsbedrifters deltakelse i F-35-programmet og eksportmuligheter».

Desse medlemene viser vidare til Forsvar folkeretten si fortolking av Noregs forpliktingar etter Den internasjonale domstolen si rådgevande erklæring i sommar. Ifølgje dei norske folkerettsekspertane er Noreg forplikta til å

«Stoppe alle våpenavtaler, import av våpen og våpenteknologi fra Israel, eksport av våpen til Israel, inkludert våpen og våpendeler som kan bli brukt mot den okkuperte palestinske befolkningen eller til å opprettholde okkupasjonen (FN-ekspertene pkt. 3, COI para. 25) – dette må også omfatte indirekte salg av våpen og våpendeler via USA eller andre land til Israel. Etter folkerettslig strafferett er indirekte medvirkning like straffbart som direkte medvirkning hvis man er klar over hva bidraget kan bli brukt til. Alle stater er i dag informert om at Israel har begått krigsforbrytelser og et

mulig folkemord i Gaza – og at Israel begår eller kan begå ulovlige handlinger både i Gaza, på Vestbredden og i Øst-Jerusalem (COI para. 23). Hvis ikke en stat stopper assistanse til Israels i utførelsen av disse handlingene skal disse statene bli ansett for å ha medvirket (COI para. 23).»

Desse medlemene forstår det slik at regjeringa i dette tilfellet veg norsk forsvarsindustri sine interesser høgare enn norske forpliktingar til ikkje å bidra til Israels krigsbrottsverk.

Desse medlemene peikar på at Noreg i dag ikkje har nokon garanti for at forsvarsmateriell produsert av norske bedrifter i utlandet ikkje endar opp i Israel. På gjentekne spørsmål frå Stortinget det siste året har regjeringa svart at norske våpenprodusentar sine dotterselskap i utlandet må retta seg etter regelverket i det landet dei opererer i, men at det blir forventa at selskapa rettar seg etter åpenhetsloven og eigarskapsmeldinga. Ifølgje desse skal norske selskap gjera skjerpa aktsemdsvurderingar når det gjeld brot på humanitærretten. Men åpenhetsloven avgrensar ansvaret til fyrste nedstrøms ledd. Om forsvarsmateriell blir selt vidare til land der det er risiko for at varene blir brukte i strid med humanitærretten, er såleis ikkje å forstå som selskapet sitt ansvar. Her bryt den norske lova med retningslinjene for ansvarleg næringsliv i OECD og FN. Det er derfor nødvendig å revidera åpenhetsloven slik at ho er i tråd med bestestandard.

Desse medlemene viser til statsråden sitt svarbrev der det blir sagt at

«BFD vil foreta en ny vurdering av rekkevidden av virksomhetenes plikt til å gjøre aktsomhetsvurderinger i åpenhetsloven, både som ledd i evalueringen av loven og i lys av EUs aktsomhetsdirektiv.»

Desse medlemene reknar med at intensjonen i forslaget blir ivaretatt i denne prosessen.

Desse medlemene viser til at oljefondet er investert i fleire av dei selskapa som FN har svartelista for å støtta opp om dei ulovlege busettingane. Erklæringa frå Den internasjonale domstolen tilseier at fondet må selja seg ut av desse selskapa. Det siste året har ein likevel vore vitne til ei ballkasting mellom Finansdepartementet, Noregs Bank og Etikkrådet som har ført til fullstendig ansvarsfråskrivning. Som Etikkrådet skreiv i eit brev til Finansdepartementet i august 2024, har det skjedd ei rettsutvikling dei siste åra der næringslivsakttørar har fått eit langt større ansvar for å hindra brot på menneskerettane. Denne utviklinga er ikkje reflektert i dei etiske retningslinjene til fondet, og det er grunn til å spørja om retningslinjene har gått ut på dato.

Eit døme som er talande for situasjonen i okkuperte palestinske område, er dei etiske retningslinjene § 4 c om utelukkning av selskap som sel våpen til krigførande partar. Terskelen for utelukkning av våpenselskap frå ol-

jefondet er langt høgare enn det folkeretten tilseier, fordi det krevst både alvorlege og systematiske brot på humanitærretten før Etikkrådet kan tilrå utelukkning. I sommar kom ei ekspertgruppe i FN med ei åtvaring om at finansinstitusjonar som investerer i selskap som leverer våpen til Israel, kan bli medskuldige i krigsbrottsverk.

Eit anna døme er åtferdskriteriet i dei etiske retningslinjene § 4 b om alvorleg krenking av folks rettar i krig og konflikt, der det blir lagt til grunn at det må vera ein nær relasjon mellom selskapet si verksemd og folkerettsbrotet. Selskap som sel generiske varer, vil såleis ikkje bli omfatta av kriteriet sjølv om dei støttar opp om dei ulovlege busettingane.

På denne bakgrunnen fremjar desse medlemmene følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa gje instruks til Noregs Bank om raskt nedsal i oljefondet av selskap som er svartelista av FN, og våpenselskap som bidrar til Israels krigsbrottsverk og ulovlege okkupasjon av palestinske område.»

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre fremjar følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa revidera dei etiske retningslinjene til oljefondet i tråd med rettsutviklinga innan ansvarleg næringsliv og menneskerettar og humanitærretten.»

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt merkar seg at statsråden sitt svar til forslaget slår fast at «SPU er ikke et virkemiddel i utenrikspolitikken, noe det er det bred enighet om i Stortinget». Desse medlemmene vil minna om at det var nettopp eit utanrikspolitisk instrument oljefondet blei brukt som då finansministeren rett etter Russlands fullskala invasjon av Ukraina gav Noregs Bank instruks om å selja seg ut av Russland.

Desse medlemmene viser til at Noregs Bank ikkje har rutinar for førehandsfiltrering og risikobasert nedsal i selskap som medverkar til Israels folkerettsbrot, og derfor vil desse selskapa bli verande i porteføljen til oljefondet inntil Etikkrådet eventuelt tilrå uttrekk og dette er avgjort av Noregs Bank. I praksis kan dette ta overeitår. Desse medlemmene meiner det er uakseptabelt at dei felles sparepengane våre skal vera involverte i eit pågåande folkerettsbrot eit heilt år.

Disse medlemmer viser til at verken Norge eller Den internasjonale domstolen (ICJ) anser Golanhøyden, Gaza eller Vestbredden inkludert Øst-Jerusalem som en del av Israel. Et forbud mot handel og investeringer som bidrar til folkerettsstridige bosetninger i disse områdene, er dermed ikke å forstå som en sanksjon mot Israel, men som en oppfølging av Norges for-

pliktelse til ikke å medvirke til folkerettsstridig okkupasjon. Irland, som i motsetning til Norge er en del av EUs felles handelspolitikk, har varslet at de vil iverksette et unilateralt forbud mot handel med varer fra folkerettsstridige bosetninger på Vestbredden uten å vente på vedtak i EU.

Disse medlemmer viser til at åpenhetsloven pålegger virksomheter over en viss størrelse å utarbeide, og redegjøre for, aktsomhetsvurderinger av egen virksomhet, og at loven håndheves av Forbrukertilsynet. Disse medlemmer synes ikke denne løsningen er tilstrekkelig for å hindre investeringer og handel i okkuperte områder, like lite som den var tilstrekkelig i møte med Russlands annektering av Donetsk, Luhansk, Kherison og Zaporizjzja.

Disse medlemmer viser til at 29 organisasjoner på initiativ fra juristsammenslutningen Forsvar folkeretten den 28. oktober 2024 presenterte et grundig utarbeidet forslag til en generell lov som vil forby handel med og investeringer i ulovlig okkuperte områder likt, enten de ligger i Palestina, Øst-Ukraina eller Vest-Sahara. Disse medlemmer mener forslaget vil utgjøre et godt utgangspunkt for et lovforslag fra regjeringen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en lov som forbyr handel og investeringer som medvirker til okkupasjon i strid med folkeretten.»

Disse medlemmer viser til at Israel har stengt UNRWA, den eneste organisasjonen som er i stand til å koordinere humanitær hjelp i stor skala i området, fra å operere i Gaza, samt at Israel har utført angrep på FNs fredsbevarende styrker i Libanon og forsøkt å få dem fjernet fra områdene beskytter. Disse medlemmer må derfor konkludere med at krigen har vokst til å bli en konfrontasjon med FN og en folkerettsbasert verdensorden, og at dette skjer med militær, økonomisk og politisk støtte fra vestlige land, i fremste rekke USA.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et møte i FNs sikkerhetsråd angående Israels angrep på Libanon, med formål om å sette FNs fredsbevarende styrke i stand til å ivareta sitt mandat og stanse Israels aggresjon.»

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å avslutte NATOs partnerskap med Israel og ta avstand fra NATOs beskrivelse av Israel som en 'likesinnet partner'.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen oppfordre USAs myndigheter til å avslutte all militær deltakelse i og støtte til Israels okkupasjon og folkerettsstridige krigføring.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til utenriksministerens vurdering av forslag Dokument 8:5 S (2024–2025), hvor han hevder:

«Det er ikke i samsvar med norsk sanksjonspolitikkk å innføre sanksjoner alene. Innføring av slike sanksjoner vil innebære brudd med etablert norsk sanksjonspolitikkk gjennom en årrekke, en linje som er tverrpolitisk forankret.»

Disse medlemmer viser til at en rekke av sanksjonene som Norge innførte som respons på Russlands folkerettsstridige invasjon av Ukraina, ble unilateralt bestemt og ikke begrenset seg til å implementere sanksjoner vedtatt i EU. Dette gjelder blant annet:

- Finansdepartementets instruks av 28. februar 2022 om å trekke oljefondet ut av Russland.
- Kunnskapsdepartementets instruks av 5. mars 2022 om å fryse forsknings- og utdanningssamarbeidet med Russland.
- Justis- og beredskapsdepartementets og UDIs innstramming av visumpraksis av mai 2022 samt instruks om bortvisning av 23. mai 2024.

Disse medlemmer mener Israel bryter folkeretten ved å kollektivt straffe innbyggerne på Gaza-stripen, ved å annektere stadig større deler av Vestbredden og ved sin invasjon av nabolandet Libanon. Disse medlemmer mener det vil undergrave Norges troverdighet som prinsipiell forsvarer av folkeretten om man utelukker tiltak overfor én stat som bryter folkeretten, som man med rette benytter mot en annen.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Statens pensjonsfond utland sine investeringer i finansielle instrumenter utstedt av israelske foretak, den israelske stat eller enheter tilknyttet den israelske stat, fryses og en plan for nedsalg utarbeides.»

«Stortinget ber regjeringen endre adferdskriteriet for observasjon og utelukkelse av selskaper for å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper knyttet til folkerettsstridig okkupasjon og andre folkerettsbrudd, samt at disse ikke skal inngå i fondets referanseindekser.»

«Stortinget ber regjeringen fryse alt forskningssamarbeid og annet samarbeid med israelske universiteter og andre forskningsinstitusjoner som er involvert i militær forskning, etter modell av regjeringens frys av forskningssamarbeid med Russland.»

Disse medlemmer viser til at Norge understøtter den israelske våpenindustrien gjennom EUs forskningsprogrammer. Inneværende år bidrar Norge med ca. 5 mrd. kroner til EUs rammeprogram Horisont Europa, hvor Israel deltar. Ifølge rapporten «Partners in Crime – EU complicity in Israel's genocide in Gaza» fra Transnational Institute har Horisont Europa godkjent 130 prosjekter med israelsk deltakelse siden 7. oktober 2023, deriblant fra israelsk våpenindustri og fra universiteter med nært samarbeid med denne våpenindustrien.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen trekke seg fra EUs forskningssamarbeid der disse omfatter samarbeid med Israel.»

Disse medlemmer viser til komiteens møte med Colombias utenriksminister Luis Gilberto Murillo Urrutia i november 2024. I motsetning til Norge har Colombia innført statlige, økonomiske sanksjoner mot Israel. Fra og med 22. august 2024 har landet forbudt eksport av kull til Israel inntil krigshandlingene i Gaza opphører. Kull stod for 93 pst. av all eksport til Israel i perioden januar–august 2024 og er ifølge colombianske myndigheter en viktig innsatsvare til den israelske våpenindustrien.

Disse medlemmer viser videre til at Spania og Irland aktivt forsøker å samle internasjonal oppslutning om økonomiske sanksjoner, herunder å si opp EUs frihandelsavtale med Israel.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å si opp EFTAs frihandelsavtale med Israel.»

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til, og slutte opp om, internasjonale, økonomiske sanksjoner mot Israel.»

Disse medlemmer viser til at Frankrikes president Emmanuel Macron har bedt om at Libanon ikke må bli et nytt Gaza, og har tatt til orde for en våpenbargo mot Israel for å legge press bak kravet om våpenhvile i Gaza og en politisk løsning med palestinerne. Fra før har både FNs menneskerettighetsråd og FNs panel av eksperter og spesialrapportører bedt alle stater stanse våpenforsendelser til Israel. FNs ekspertpanel understreket 20. juni 2024 følgende:

«En stans i forsendelser må også omfatte indirekte forsendelser gjennom mellomland som i siste instans kan bli brukt av israelske styrker, i særdeleshet i de pågående angrepene på Gaza.»

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at våpenprodusenter hvor staten inngår som eier, ikke selger våpen, våpenkomponenter eller annet militært utstyr direkte eller indirekte til Israel.»

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til, og slutte opp om, en internasjonal toveis våpenembargo mot Israel.»

Disse medlemmer viser til at den norske forsvarssektoren bidrar til Israels våpenindustri gjennom anskaffelser av materiell med israelske komponenter, og at Forsvaret ifølge Meld. St. 25 (2023–2024) sender eget materiell til Israel for vedlikehold.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette som vilkår at forsvarsanskaffelser ikke skal inneholde israelske komponenter eller innebære israelsk understøttelse.»

Disse medlemmer viser til forsvarsminister Bjørn Arild Grams svar på skriftlig spørsmål fra representant Bjørnar Moxnes 26. juni 2024, hvor det framgår at USA har kontroll over reservedeler til kampflyet F-35 som er lagret i Norge, og har mulighet til å sende disse til andre land. USA har tidligere i år sendt slike deler fra Danmark til Israel.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at norsk territorium ikke på noen måte benyttes til militær støtte til Israel, herunder til overføring av utenlandsk militært materiell som er lagret i Norge.»

Disse medlemmer viser til at det israelskeide Green Mountain er ansvarlig for sikkerheten til firmaets datasentre i Norge, herunder å regulere den fysiske adgangen til anleggene. I lys av Israels utstrakte etterretningsarbeid mot vennligsinnede nasjoner og det faktum at israelsk etterretning infiltrerte leverandørkjeden av elektronisk utstyr blant annet i Europa for å plassere eksplosiver i personsøkere, ser disse medlemmer et behov for å regulere tilgang og eierskap i datasektoren strengt.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at israelskkontrollerte selskaper ikke får digital tilgang til norske data el-

ler anledning til å kontrollere adgang til datalagringsutstyr i Norge.»

Komiteen mener krigen som utspiller seg i Gaza, er i en svært kritisk fase. Komiteen fordømmer Hamas sitt brutale terrorangrep 7. oktober 2023, og krever at samtlige gisler frigis.

Selv om Israel har rett til å forsvare seg innenfor de ramme folkeretten setter, mener komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti, at brutaliteten i Israels krigføring i Gaza har beveget seg langt utenfor det som er proporsjonalt eller legitimt. Flertallet mener det er nødvendig å legge ytterligere press på Israel for å stanse volden og lidelsene mot sivilbefolkningen i Gaza og på Hamas for å stoppe angrepene på Israel. Det må legges press på begge parter for at de skal inngå en varig våpenhvile.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til at USA og NATOs øvrige medlemsland stanser alle leveranser av våpen, våpenkomponenter og flerbruksvarer som kan bidra til krigsforbrytelser.»

Disse medlemmer støtter at Norge ikke åpner for eksport av hverken forsvarsmateriell eller flerbruksvarer for militær sluttbruk i Israel, og støtter opp om hovedsynspunktet om at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer. Disse medlemmer mener derfor det er bekymringsverdig når våpen produsert av statlig eide selskaper likevel brukes i Israels krigføring i Gaza.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere nødvendige tiltak for å unngå at norsk forsvarsindustri direkte eller indirekte selger våpen eller våpenkomponenter til Israel.»

Disse medlemmer viser til at Israel over tid har drevet en ulovlig bosettingspolitikk på okkupert palestinsk territorium på Vestbredden og i Øst-Jerusalem. Alle de israelske bosettingene på den okkuperte Vestbredden og i Øst-Jerusalem er etablert i strid med folkeretten. De ulovlige bosettingene er direkte i strid med målet om en tostatsløsning og må opphøre.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tilslutte Norge til Belgias initiativ til sanksjoner fra EU overfor varer produsert i Israels ulovlige bosettinger.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at Norge ikke importerer varer fra ulovlige bosettinger, okkupert jord og selskaper som medvirker til brudd på folkeretten og menneskerettigheter i ulovlig okkuperte områder, samt vurdere om dette krever lovendring.»

«Stortinget ber regjeringen utrede om dagens adferdsbaserte kriterier for utelukkelse for Statens pensjonsfond utland godt nok fanger opp brudd på individets rettigheter som følge av en langvarig okkupasjon.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere nødvendige tiltak for å unngå at Statens pensjonsfond utland er investert i selskaper knyttet til ulovlig okkupasjon og andre folkerettsbrudd.»

Komiteens medlem, uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde, viser til at tilnærmingene til konfliktene i Midtøsten og krigen mot Hamas har lange historiske og religiøse røtter og ikke kan sees i isolasjon, hvor én part oppfattes som en aggressor som må tvinges i kne, mens den andre påstås å være et stakkarslig, uskyldig folk som gjennom tiår har gjennomgått lidelser.

Dette medlem ønsker å minne forslagsstillerne om at den pågående krigen i Gaza ikke er en krig mot det palestinske folk, men en krig mot terrorgruppen Hamas, og at årsaken til dagens situasjon i Gaza skyldes Hamas sin massakre på 1 200 israelere 7. oktober 2023. I tillegg ble 250 israelere tatt som gisler. Noen av disse gislene er drept, men fremdeles sitter mange fanget i Hamas sine kilometer lange tunneller under bakken. Dette medlem vil også minne om at Hamas sin nedslakting i etterkant ble mottatt med jubelrop og rop om at «Allah er stor». Også i USA og Europa ble det arrangert markeringer til støtte for Hamas sitt terrorangrep.

Dette medlem mener derfor det blir feil og historieløst å fremme krav om boikott av Israel med bakgrunn i Israels gjengjeldelse i Gaza. Også dette medlem har sympati med de mange sivile som er blitt drept i Gaza, og angrepene som har rammet sivil infrastruktur. Dette medlem vil samtidig minne om at Israels krigføring ikke har som intensjon å drepe fredfulle palestinere, men at dette har funnet sted fordi Hamas har bygget sin krigsinfrastruktur i tunneller under bakken, og gjerne under sykehus og skoler. Hamas bruker med andre ord sine egne innbyggere som levende skjold. Dette medlem mener det også er verdt å minne om at Hamas kom til makten i Gaza gjennom valg i 2007, og at sympatien for organisasjonen strekker seg lenger enn terrororganisasjonens krigere.

Dette medlem vil også minne om at Hamas har som uttalt ønske å fjerne Israel fra kartet og sverget på at de vil bekjempe «den sionistiske fienden». Dette medlem avviser derfor forslagsstillerens forsøk på å skape et narrativ hvor det finnes en aggressiv og voldelig krigfører som dreper et uskyldig folk, og at den krigførende part derfor bør bli en pariakaste i det internasjonale samfunnet.

Dette medlem mener det er relevant å minne om jødernes historie, hvor de gjennom århundrer er blitt møtt med hat og forfølgelse, noe som kulminerte med utsløttelsen av 6 millioner jøder under andre verdenskrig. Dette førte til at FN vedtok at verdens 10 millioner gjenværende jøder skulle få sitt eget hjemland. Det førte til opprettelsen av Israel, som ble tildelt et lite geografisk område for å bygge sitt land med håp om å slippe å frykte forfølgelse. Staten Israel ønsket også å leve i fred med sine naboer. Dette medlem anerkjenner samtidig at etableringen av Israel førte til at beboerne som allerede bodde i landområdet, ble fordrevet, og at mange av disse endte opp i Gaza. Dette fant sted for 75 år siden, og de som i dag påberoper seg å være flyktninger, er tredje- og fjerdegenerasjon. Med andre ord har status som flyktninger gått i arv, og dessuten har antallet palestinere blitt langt høyere enn i 1948. Dette medlem ønsker også minne om at etableringen av Israel førte til at mange jøder ble tvunget til å forlate sine hjem i ulike arabiske land.

Dette medlem viser til påstandene om at Israels forsvarskrig er brudd på folkeretten og at den bryter med prinsippet om proporsjonalitet. Dette er et argument som ikke har gyldighet all den tid Hamas har valgt å gjemme sitt krigsmaskineri under sivil infrastruktur. Dette medlem mener det er mer relevant å sammenligne Hamas sitt terrorangrep på Israel 7. oktober 2023 med al-Qaidas terrorangrep på USA 11. september 2001. Hamas begrunnet og forsvarte sitt angrep med påstanden om at Israels territorium tilhører palestinere, og at Israel okkuperer «deres land». Dette medlem viser til at al-Qaida forsvarte og begrunnet sitt terrorangrep mot USA med påstanden om at USA bedrev imperialisme, og at USAs nærvær i området var et angrep på islam. Dette medlem vil minne om at angrepet på USA i 2001 ble møtt med global fordømmelse og enighet om at USA hadde en soleklar rett til å gå til krig mot de som sto bak angrepet. USA fikk støtte fra hele NATO-alliansen og krigen mot al-Qaida ble sanksjonert i FN. Dette medlem minner om at Hamas sitt angrep på Israel først ble fordømt, men etter få dager med Israels gjengjeldelse var det palestinernes lidelse som fikk all sympati. Israels krig mot Hamas ble raskt beskrevet som en krig mot palestinere og at krigføringen var brudd på folkeretten, og etter hvert kom også påstanden om at Israel bedriver et folkemord.

Dette medlem vil igjen understreke at ingen ønsker at uskyldige palestinere skal dø, og ikke minst er hvert eneste døde barn en tragedie. Dette medlem vil allikevel minne om at antall afghanere som ble drept i krigen mot Taliban i Afghanistan, var veldig mye høyere, og at krigen raste i ti år og med stor global støtte. Dette medlem vil også minne om at al-Qaidas angrep på USA ble forstått som et angrep på Vestens liberale verdier. Angrepet på Israel ble derimot ansett som en handling «med et historisk bakteppe», med påstanden om at Israel ikke ønsker en fredsløsning.

Dette medlem mener forslagene fra Rødt og Sosialistisk Venstreparti bidrar til å forsterke et fiendebilde som særlig venstresiden over år har vært med på å skape. Mange oppfatter kampen mot Israel som en kamp mot jødene. Dette medlem ønsker ikke å tillegge forslagsstillerne et slikt motiv, men det er samtidig relevant å minne om at mange oppfatter krav om boikott av Israel som en kamp mot jøder. Dette har man blant annet erfart gjennom antisemittismen som jøder over hele verden er blitt utsatt for, også i Norge.

Med dette som bakteppe mener dette medlem at en omfattende boikott av Israel og utestengelse fra det internasjonale samfunnet er galt, samtidig som det oppmuntrer og delvis legitimerer kamp mot jøder. Der som man ønsker varig fred i Midtøsten, gir en omfattende boikott av Israel det aller dårligste utgangspunktet. Dette medlem avviser derfor alle forslagene.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringa setja ned ei gruppe med uavhengige folkerettsekspertar for å gjennomgå norsk samhandling med Israel i lys av Den internasjonale domstolen (ICJ) si erklæring av 19. juli 2024.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringa reforhandla EFTAs frihandelsavtale med Israel slik at avtala tydeleg skil mellom Israel og okkuperte palestinske område.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringa revidera regelverket for innkjøp i forsvarssektoren slik at også Forsvaret blir pålagt ei plikt til å vurdere om leverandørar bidrar til brot på humanitærretten, og setja i verk tiltak dersom dette skulle vera tilfelle.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringa revidera dei etiske retningslinjene til oljefondet i tråd med rettsutviklinga

innan ansvarleg næringsliv og menneskerettar og humanitærretten.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen oppfordre USAs myndigheter til å avslutte all militær deltakelse i og støtte til Israels okkupasjon og folkerettsstridige krigføring.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til at USA og NATOs øvrige medlemsland stanser alle leveranser av våpen, våpenkomponenter og flerbruksvarer som kan bidra til krigsforbrytelser.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen vurdere nødvendige tiltak for å unngå at norsk forsvarsindustri direkte eller indirekte selger våpen eller våpenkomponenter til Israel.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen tilslutte Norge til Belgias initiativ til sanksjoner fra EU overfor varer produsert i Israels ulovlige bosettinger.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen sikre at Norge ikke importerer varer fra ulovlige bosettinger, okkupert jord og selskaper som medvirker til brudd på folkeretten og menneskerettigheter i ulovlig okkuperte områder, samt vurdere om dette krever lovendring.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen utrede om dagens adferdsbaserte kriterier for utelukkelse for Statens pensjonsfond utland godt nok fanger opp brudd på individets rettigheter som følge av en langvarig okkupasjon.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen vurdere nødvendige tiltak for å unngå at Statens pensjonsfond utland er investert i selskaper knyttet til ulovlig okkupasjon og andre folkerettsbrudd.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 12

Stortinget ber regjeringa leggja fram eit forslag til forbod mot handel med varer og tenester med selskap som støttar opp om dei ulovlege israelske busettingane.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringa inngå ei bilateral avtale med USA om at norskproduserte komponentar i F-35-programmet ikkje skal inngå i fly som blir eksporterte eller donerte til Israel.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringa sørga for at Forsvaret ikkje inngår avtaler om kjøp av forsvarsmateriell med israelske leverandørar.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringa gje instruks til Noregs Bank om raskt nedsal i oljefondet av selskap som er svartelista av FN, og våpenselskap som bidrar til Israels krigsbrottsverk og ulovlege okkupasjon av palestinske område.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til en lov som forbyr handel og investeringer som medvirker til okkupasjon i strid med folkeretten.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et møte i FNs sikkerhetsråd angående Israels angrep på Libanon, med formål om å sette FNs fredsbevarende styrke i stand til å ivareta sitt mandat og stanse Israels aggresjon.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å avslutte NATOs partnerskap med Israel og ta avstand fra NATOs beskrivelse av Israel som en «likesinnet partner».

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen sørge for at Statens pensjonsfond utland sine investeringer i finansielle instrumenter utstedt av israelske foretak, den israelske stat eller enheter tilknyttet den israelske stat, fryses og en plan for nedsalg utarbeides.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen endre adferdskriteriet for observasjon og utelukkelse av selskaper for å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper knyttet til folkerettsstridig okkupasjon og andre folkerettsbrudd, samt at disse ikke skal inngå i fondets referanseindekser.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen fryse alt forskningssamarbeid og annet samarbeid med israelske universiteter og andre forskningsinstitusjoner som er involvert i militær forskning, etter modell av regjeringens frys av forskningssamarbeid med Russland.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen trekke seg fra EUs forskningssamarbeid der disse omfatter samarbeid med Israel.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å si opp EFTAs frihandelsavtale med Israel.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til, og slutte opp om, internasjonale, økonomiske sanksjoner mot Israel.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen sikre at våpenprodusenter hvor staten inngår som eier, ikke selger våpen, våpenkomponenter eller annet militært utstyr direkte eller indirekte til Israel.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til, og slutte opp om, en internasjonal toveis våpenembargo mot Israel.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen sette som vilkår at forsvarsanskaffelser ikke skal inneholde israelske komponenter eller innebære israelsk understøttelse.

Forslag 28

Stortinget ber regjeringen sikre at norsk territorium ikke på noen måte benyttes til militær støtte til Israel, herunder til overføring av utenlandsk militært materiell som er lagret i Norge.

Forslag 29

Stortinget ber regjeringen sikre at israelskkontrollerte selskaper ikke får digital tilgang til norske data eller anledning til å kontrollere adgang til datalagringsutstyr i Norge.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og uavhengig representant Christian Tybring-Gjedde.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslagene og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

I

Dokument 8:5 S (2024–2025) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Ingrid Fiskaa, Haitham El-noush, Kari Elisabeth Kaski og Marian Hussein om å av-

slutta alle norske bidrag til Israels krigsbrottsverk og okkupasjon av Palestina – vedtas ikke.

II

Dokument 8:9 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes, Marie Sneve Martinussen og Hege Bae Nyholt om å hindre at Israel gjør Libanon til et nytt Gaza – vedtas ikke.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 19. november 2024

Ine Eriksen Søreide

leder

Åsmund Aukrust

ordfører

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriksministeren

Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide

Oslo, 18. oktober 2024

**Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:5 S (2024-2025) –
representantforslag fra representantene Ingrid Fiskaa, Haitham El-noush, Kari
Elisabeth Kaski og Marian Hussein**

Det vises til representantforslag Dok 8:5S (2024-2025) fra representantene Fiskaa, El-noush, Kaski og Hussein om tiltak overfor Israel.

Regjeringen er dypt bekymret for den alvorlige utviklingen i Midtøsten. Siden 7. oktober i fjor har vi vært vitne til en intens og dramatisk krig i regionen som har forårsaket ufattelige lidelser for sivilbefolkningen og svært mange drepte i Gaza, på Vestbredden og nå også i Libanon.

Representantene fremmer en rekke forslag om tiltak overfor Israel, som kommenteres i det følgende:

1. Sette ned en gruppe med uavhengige folkerettsekspertes for å gjennomgå norsk samhandling med Israel i lys av den internasjonale domstolens erklæring av 19. juli 2024

ICJs rådgivende uttalelse av 19. juli var en kraftfull uttalelse fra FN's høyeste domstol. Den slo fast at Israels fortsatte tilstedeværelse i Det okkuperte palestinske området er i strid med folkeretten, og må avsluttes. Israel må umiddelbart stanse alle ulovlige bosetninger og gi full erstatning til alle berørte palestinere. I tillegg inneholder uttalelsen vurderinger av rettsvirkninger som Israels politikk og praksis har for tredjestater.

Den rådgivende uttalelsen er i tråd med Norges syn på saken, synspunkter vi også gjorde rede for i det norske muntlige innlegget for domstolen. Norge har i lang tid vært tydelig på at den israelske bosettingspolitikken på okkupert land er i strid med folkeretten og må opphøre. Dette er slått fast i en rekke resolusjoner fra FN's sikkerhetsråd, inkludert i resolusjon 2334 (2016). Bosetningene på okkupert land underminerer muligheten for en fredelig løsning på konflikten og utgjør en trussel mot fred og sikkerhet i regionen.

Fra norsk side har vi også gjennom en rekke år arbeidet for å unngå at man fra norsk side bidrar til å støtte opp under israelsk tilstedeværelse på okkupert palestinsk territorium. Som følge av dette, er det allerede gjennomført en rekke tiltak.

Blant disse kan nevnes at Norge har innført krav om merking av næringsmidler produsert i de israelske bosettingene. Regjeringen frarådet også 7. mars i år handel og næringsvirksomhet med israelske bosetninger. Den 18. oktober skjerpet regjeringen denne frarådingen ytterligere og advarte norsk næringsliv mot å drive handel og næringsvirksomhet som bidrar til å opprettholde Israels ulovlige okkupasjon av Palestina. Regjeringen understreket at slik handel og næringsvirksomhet kan bli forbundet med grove brudd på menneskerettighetene og humanitærretten, og vil i visse tilfeller kunne bli ansett som å bidra til at disse bruddene kan fortsette.

Regjeringen har dialog med selskaper med statlig eierandel om aktsomhetsvurderinger knyttet til humanitærretten. Norge har omfattende og streng kontroll av Norges eksport av forsvarsmateriell. Det er ikke tillatt for norske bedrifter å eksportere forsvarsmateriell, eller flerbruksvarer for militær sluttbruk, til Israel.

Jeg er trygg på at Norges politikk er i tråd med ICJs uttalelser om tredjestaters forpliktelser. Jeg ser derfor ikke behov for å sette ned en gruppe folkerettsekspertes for å gjennomgå norsk samhandling med Israel i lys av ICJs rådgivende uttalelse.

2. Reforhandle EFTAs frihandelsavtale med Israel slik at avtalen tydelig skiller mellom Israel og okkuperte palestinske områder

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Israel spesifiserer ikke hvilke grenser som gjelder for Israels territorium. I tråd med resolusjoner fra FNs sikkerhetsråd og vurderinger fra Den internasjonale domstolen i Haag er Norges holdning at «Israel» og «israelsk territorium» omfatter territoriet som var underlagt israelsk kontroll før 4. juni 1967. De israelskokkuperte områdene omfatter Golan, Gaza og Vestbredden, inkludert Øst-Jerusalem. Denne territorielle avgrensningen av staten Israel er også lagt til grunn for forståelsen av det geografiske anvendelsesområdet for EFTAs frihandelsavtale med Israel.

Dersom Norge skulle ta initiativ til reforhandling av avtalen, er det svært lite sannsynlig at man ville lykkes med å få Israel til å akseptere norsk posisjon. Det er mer sannsynlig at det vil bidra til at det sås tvil og usikkerhet rundt det som er en internasjonalt akseptert tolkning av avtaleteksten. Dette er ikke noe vi ønsker.

3. Legge frem et forslag til forbud mot handel med varer og tjenester med selskap som støtter opp om de ulovlige israelske bosetningene

Det er ikke i samsvar med norsk sanksjonspolitikken å innføre sanksjoner alene. Innføring av slike sanksjoner vil innebære brudd med etablert norsk sanksjonspolitikken gjennom en årrekke, en linje som er tverrpolitisk forankret. Regjeringen anser ikke at sanksjoner som innføres av Norge alene vil være et effektivt virkemiddel. Regjeringens syn er at det er multilaterale, globale og tvingende sanksjoner vedtatt av FNs Sikkerhetsråd eller andre tiltak som det er bred internasjonal oppslutning om, som har størst legitimitet og effekt for å påvirke en stat til å endre adferd. Verken Sikkerhetsrådet eller EU har p.t. vedtatt sanksjoner som forbyr handel med varer og tjenester med selskap som støtter opp om de ulovlige israelske bosettingene.

Norge har allerede i to omganger, i april og i juli d.å., sluttet opp om EUs listeføringer av voldelige bosettere på Vestbredden, i samsvar med EUs restriktive tiltak mot alvorlige menneskerettsbrudd og -overgrep. Regjeringen har også frarådet norske selskap å drive handel og næringsvirksomhet som bidrar til å opprettholde de folkerettsstridige israelske bosettingene. Norske selskaper er forpliktet til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger etter Åpenhetsloven. I tillegg gir FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper en rekke føringer for hvordan næringslivet bør opptre ansvarlig. Norge vil fortsette å vurdere relevante tiltak i diskusjoner med andre land.

4. Inngå en bilateral avtale med USA om at norskproduserte komponenter i F35-programmet ikke skal inngå i fly som blir eksportert eller donert til Israel

Regjeringen støtter ikke tilnærmingen om å stille ensidige norske krav til USA om hvilke F-35 jagerfly norske deler og komponenter kan inngå i. Dette vil ikke være praktisk gjennomførbart innenfor rammen av dagens F-35-program. For Norges del vil slike krav kunne ramme norske forsvarsbedrifters deltakelse i F-35-programmet og eksportmuligheter. Det er bred politisk enighet om at en levedyktig forsvarsindustri er viktig for vår forsvarsevne og beredskap. Eksport av forsvarsmateriell fra Norge, og deltakelse i internasjonale prosjekter om utvikling og produksjon av materiell, er en forutsetning for å opprettholde en robust industri. Eksport av deler og komponenter er en del av dette.

F-35-prosjektet er et langsiktig utenriks- og sikkerhetspolitisk samarbeid av stor betydning, både for Norge og allierte land. Regjeringen ser det som viktig med et stabilt og forutsigbart eksportkontrollregelverk. Langsiktige rammevilkår er avgjørende for norsk forsvarsindustri, og for å være en forutsigbar og troverdig partner i internasjonale samarbeidsprosjekter. Vi har et godt og strengt regelverk for hva som kan tillates og ikke kan tillates når det kommer til eksport av forsvarsmateriell til utlandet. Som allerede beskrevet er det ikke tillatt for norske bedrifter å eksportere forsvarsmateriell, eller flerbruksvarer for militær sluttbruk, til Israel.

5. Revidere åpenhetsloven slik at norske selskap blir pålagt å gjøre aktsomhetsvurderinger av nedstrøms aktiviteter i tråd med UNGP (UN Guiding Principles on Business and Human Rights) og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv

Åpenhetsloven er en viktig lov som stiller krav til hvordan virksomheter skal jobbe med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Etter Åpenhetsloven gjelder plikten til å gjøre aktsomhetsvurderinger selskapenes egen virksomhet og deres leverandørkjede og forretningspartnere. Forbrukertilsynet, som veileder og fører tilsyn med loven, har i sin veileder lagt til grunn at enkelte fremtidige ledd (nedstrøms aktivitet) kan omfattes av loven etter en konkret vurdering.

Barne- og familiedepartementet har denne høsten startet arbeidet med å evaluere åpenhetsloven, slik det ble varslet i forarbeidene. Departementet tar sikte på å legge frem en evalueringsrapport sommeren 2025. Formålet med evalueringen er å vurdere om loven har virket etter sin hensikt, og se nærmere på styrker og svakheter ved loven. Etter at åpenhetsloven trådte i kraft i 2022, har det skjedd en viktig utvikling internasjonalt, sist ved at EU før sommeren i år vedtok aktsomhetsdirektivet. Direktivet har mye til felles med den norske åpenhetsloven, og en viktig del av evalueringsarbeidet vil derfor være å se nærmere på forholdet mellom pliktene i åpenhetsloven og direktivet.

En viktig forskjell er nettopp rekkevidden av virksomhetenes plikt til å gjøre aktsomhetsvurderinger. I EUs aktsomhetsdirektiv skal virksomhetene gjøre aktsomhetsvurderinger knyttet til virksomhetens aktivitetskjede («chain of activities»). Dette omfatter enkelte fremtidige ledd, blant annet distribusjon, transport og oppbevaring av produkter. Begrepet avgrenses likevel mot fremtidige salgsledd.

BFD vil foreta en ny vurdering av rekkevidden av virksomhetenes plikt til å gjøre aktsomhetsvurderinger i åpenhetsloven, både som ledd i evalueringen av loven og i lys av EUs aktsomhetsdirektiv. Jeg mener derfor at problemstillingen i representantforslagets punkt 5 allerede er ivaretatt i det igangsatte arbeidet.

6. Revidere de etiske retningslinjene til oljefondet i tråd med rettsutviklingen innen ansvarlig næringsliv og menneskerettigheter og humanitærretten

Forslag 6 og 7 omhandler begge Statens pensjonsfond utland (SPU) og overlapper hverandre. De kommenteres samlet under forslag 7 nedenfor.

7. Revidere de etiske retningslinjene til oljefondet i tråd med rettsutviklingen innen ansvarlig næringsliv og menneskerettigheter og humanitærretten

Jeg mener vi har et godt rammeverk for å vurdere om selskaper i SPU skal settes til observasjon eller utelukkes. Rammeverket har bred støtte i Stortinget.

Retningslinjene for observasjon og utelukkelse av selskaper fra SPU ble revidert i 2020 på bakgrunn av Etikkrådets utredning NOU 2020: 7 Verdier og ansvar. Det er det faglig uavhengige Etikkrådet som gir råd om observasjon eller utelukkelse av selskaper, mens Norges Banks hovedstyre tar beslutninger i slike saker. Det er ikke grunn til å endre retningslinjene nå.

Etikkrådet redegjør i brev til Finansdepartementet 30. august i år grundig om sin skjønnsutøvelse i arbeidet med å vurdere selskaper opp mot kriteriene for observasjon og utelukkelse. Etikkrådet får også godt frem hvordan dette skjønnnet påvirkes av både hendelsene i verden den senere tiden og utviklingen i normgrunnlaget som retningslinjene bygger på. Med utgangspunkt i den folkerettslige avklaringen av Israels okkupasjon av Vestbredden i år har Etikkrådet nå satt i verk en bredere gjennomgang av selskaper med tilknytning til okkupasjonen og bosettingene. Ifølge Etikkrådet gir de gjeldende retningslinjer grunnlag for å utelukke noen flere selskaper fra SPU utover de som allerede er utelukket i lys av utviklingen både i normgrunnlaget og i situasjonen i de okkuperte palestinske områdene.

Om våpenselskaper skriver Etikkrådet blant annet at aktuelle selskaper å vurdere under dette kriteriet i hovedsak ville være amerikanske våpenselskaper. Disse er

imidlertid ifølge Etikkrådet i vesentlig grad allerede utelukket fra fondet under produktkriteriene for våpen. Det kan i denne sammenhengen vises til at Norges Bank 5. september i år offentliggjorde utelukkelse av seks selskaper fra SPU, deriblant to våpenselskaper, etter tilråding fra Etikkrådet.

Regjeringen har i lang tid vært tydelig på at den israelske bosetningspolitikken er i strid med folkeretten og undergraver muligheten for en fredelig løsning på den israelsk-palestinske konflikten. Norge har samtidig ikke tradisjon for å innføre unilaterale sanksjoner. Da Regjeringen besluttet å fryse investeringene i Russland etter angrepet på Ukraina, ble dette gjort samtidig som det ble innført brede sanksjoner fra hele den vestlige verden. Dette skiller seg fra Israel-Palestina-konflikten. SPU er ikke et virkemiddel i utenrikspolitikken, noe det er det bred enighet om i Stortinget.

8. Oppdatere regelverket om offentlige innkjøp slik at det blir en plikt å avvise selskap som blir knyttet til folkerettsbrudd

Anskaffelsesutvalget behandler retten til å avvise leverandører som er forbundet med folkerettsbrudd i sin andre delutgreiing, NOU 2024: 9. Flere høringsinstanser har kommet med innspill til utgreiingen på dette punktet. Regjeringa vil vurdere forslaget i sammenheng med det pågående arbeidet med ny lov om offentlige innkjøp. Anskaffelsesutvalget peker på at det er behov for avklaringer fra myndighetene om hvordan offentlige oppdragsgivere skal forholde seg til pågående konflikter som gjelder folkerettsbrudd. Utvalgets forslag og innspillene fra høringsinstansene om nye forutsetninger om menneskerettigheter og avvising vil bli vurdert som del av dette lovarbeidet.

9. Sørgje for at Forsvaret ikke inngår avtaler om kjøp av forsvarsmateriell med israelske leverandører

Norsk import av israelsk forsvarsmateriell er svært begrenset og konsentrert om teknologiske nisjer der israelske løsninger er klart overlegne alternativene. Således ville det kunne ha en negativ operativ effekt for Forsvaret og for sikkerheten til personellet dersom det skulle nedlegges et eventuelt forbud, eller en form for begrensning fra å gjennomføre denne type anskaffelser fra Israel i en tid der det sikkerhetspolitiske bildet for Norge og Europa er dramatisk endret som følge av Russlands angrepskrig mot Ukraina.

10. Revidere regelverket for innkjøp i forsvarssektoren slik at også Forsvaret blir pålagt en plikt til å vurdere om leverandører bidrar til brudd på humanitærretten, og iverksette tiltak dersom dette skulle være tilfelle

Norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk har som mål å forsvare Norges suverenitet, territoriale integritet, befolkning, demokratiske styresett og handlefrihet mot politisk, militært og annet press. Forsvaret har derfor som oppgave å forhindre væpnet konflikt, og fremveksten av trusler mot norsk og alliert sikkerhet, forsvare Norge og allierte mot trusler, anslag og angrep i en alliert ramme, og fremme norske sikkerhetsinteresser, herunder fred, stabilitet og internasjonal rettsorden.

Anskaffelser til Forsvaret er underlagt lov om offentlige anskaffelser av 17. juni 2016 nr. 73 (LOA), med tilhørende forskrift om offentlige anskaffelser (FOA) og forskrift om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser (FOSA). I tillegg har Forsvarsdepartementet utstedt en intern instruks for anskaffelser i forsvarssektoren (ARF), som gjelder for Forsvarsdepartementet, Forsvaret, Forsvarsbygg, Forsvarsmateriell og Forsvarets forskningsinstitutt. Forsvarsdepartementet er i ferd med å revidere denne instruksen. I arbeidet legges det vekt på en rekke hensyn, herunder ivaretagelse av Norges internasjonale forpliktelser.

Forsvarsdepartementet har nylig oppnevnt en ekstern arbeidsgruppe som skal utrede et forslag til ny lov om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser. En sentral del av mandatet til den eksterne arbeidsgruppen som skal utrede forslag til ny lov om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser, er å vurdere behovet for ytterligere tilpasninger i den nye loven som følge av den nåværende sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa.

11. Sørg for at norske bidrag til EUs forskningsmidler ikke går til israelsk sikkerhetsforskning

Norge har sluttet seg til og forpliktet seg til å betale kontingent for deltakelsen i EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont Europa for perioden 2021 til 2027. Horisont Europa er et rent sivilt forsknings- og innovasjonsprogram. Forordningen om Horisont Europa slår blant annet fast at tiltak som gjennomføres innenfor rammen av programmet, skal følge etiske prinsipper og relevant nasjonal lovgivning, relevant unionsregelverk og relevant internasjonalt regelverk. I tillegg er tildelinger til israelske deltakere også regulert av egne «Guidelines on the eligibility of Israeli entities and their activities in the territories occupied by Israel since June 1967 for grants, prizes and financial instruments funded by the EU from 2014 onwards».

Det er Europakommisjonen som står for tildelingen av midler under Horisont Europa, på grunnlag av at programmet er rent sivilt og retningslinjene for tildelinger til israelske enheter. Forsvarsforskning finansieres gjennom EU-programmet Det europeiske forsvarsfondet. Dette programmet er bare åpnet for deltakelse fra EUs medlemsland og EØS/EFTA-landene, og Israel deltar ikke. Representantenes forslag vurderes derfor ikke som hensiktsmessig å gå videre med.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Espen Barth Eide". The signature is written in a cursive style with a large initial 'E'.

Espen Barth Eide

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriksministeren

Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide

Oslo, 23. oktober 2024

**Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:9 S (2024-2025) –
representantforslag fra representantene Bjørnar Moxnes, Marie Sneve
Martinussen og Hege Bae Nyholt**

Det vises til representantforslag Dok 8:9S (2024-2025) fra representantene Moxnes, Martinussen og Nyholt.

Regjeringen er dypt bekymret for den alvorlige utviklingen i Midtøsten. Siden 7. oktober i fjor har vi vært vitne til en intens og dramatisk krig i regionen som har forårsaket ufattelige lidelser for sivilbefolkningen og svært mange drepte i Gaza, på Vestbredden og nå også i Libanon.

Representantene ber regjeringen gjennomføre 15 tiltak, som kommenteres i det følgende.

1) Ta initiativ til et møte i FNs sikkerhetsråd angående Israels angrep på Libanon, med formål om å sette FNs fredsbevarende styrke i stand til å ivareta sitt mandat og stanse Israels aggresjon;

FNs fredsbevarende styrke i Libanon, (UNIFIL), har mandat fra FNs sikkerhetsrådsresolusjoner 425 (1978) og 426 (1978), samt resolusjon 1701 (2006). UNIFIL har en viktig rolle i å overvåke situasjonen og være en nøytral aktør som virker konfliktdempende. Det er medlemmene som bestemmer hva som skal stå på Sikkerhetsrådets agenda. Tirsdag 15. oktober d.å. ble det på Frankrikes initiativ gjennomført lukkede konsultasjoner om situasjonen for FNs fredsbevarende styrke i Libanon (UNIFIL).

UNIFILs mandat ble forlenget med 12 måneder av Sikkerhetsrådet 28. august i år. Vi ser at flere aktører nå tar til orde for en diskusjon av hvordan UNIFIL kan styrkes i lys av den nåværende situasjonen. Norge følger disse diskusjonene tett, og løfter viktigheten

av UNIFIL og et sterkt mandat for FNs fredsbevarende styrker i samtaler med andre land, men ettersom Norge for tiden ikke er medlem av Sikkerhetsrådet, tar vi ikke direkte del i beslutninger om UNIFILs mandat.

2) Ta initiativ til, og slutte opp om, en internasjonal toveis våpenembargo mot Israel; 3) sikre at norske, statlig eide våpenprodusenter ikke selger våpen, våpenkomponenter eller annet militært utstyr direkte eller indirekte til Israel;

Norge har – og har alltid hatt- en streng eksportkontroll overfor Israel. Det er ikke lov å selge norske våpen til Israel. Samtidig er det slik at norske bedrifter kan selge deler og komponenter til USA, som sammen med deler fra andre land vil kunne inngå i produksjonen og sammensetningen av våpensystemer ved amerikanske fabrikker. Det videre salget av ferdige våpen fra USA vil da følge amerikanske regler for eksportkontroll.

Hvert land har en suveren rett til å bestemme hvor våpen og annet forsvarsmateriell skal eksporteres. Vår politikk med ikke å kreve sluttbrukererklæring med reeksportklausul fra USA er basert på et langsiktig forsvarssamarbeid. Et ensidig norsk krav om reeksportklausul fra USA ville for Norges del i betydelig grad ha redusert norske forsvarsbedrifters mulighet til å eksportere til det amerikanske markedet. Norsk forsvarsindustri er svært viktig for Norges sikkerhet og for vår egen forsvarsevne. Skal vi fortsatt ha en slik industri må vi kunne levere til våre nærmeste allierte.

Regjeringen gir i eierskapsmeldingen uttrykk for at staten er opptatt av at selskaper som opererer i, handler med eller har forretningsforbindelser tilknyttet konfliktområder, utviser respekt for internasjonal humanitærrett. Selskapene skal også unngå å bidra til, eller støtte opp under, brudd på disse reglene. Åpenhetsloven skal fremme virksomheters respekt for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, samt sikre allmenheten tilgang på informasjon. Loven pålegger blant annet virksomhetene en informasjonsplikt og en plikt til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger som skal redegjøres for i en rapport som legges frem.

I lys av den pågående konflikten er det naturlig at regjeringen som eier har dialog med relevante selskap i statens selskapsportefølje om bl.a. aktsomhetsvurderinger knyttet til respekt for humanitærretten. Nærings- og fiskeridepartementet har en slik dialog med både Nammo AS og Kongsberg Gruppen ASA. I dialogen forsikrer staten seg om at selskapene er kjent med eierens forventninger og faktisk gjør de aktsomhetsvurderingene som staten forventer av dem. Regjeringen skal fortsette å være en ansvarlig eier, noe som innebærer en tydelig forventning om at alle selskaper der staten er eier ikke bare følger gjeldende lover og regler, men også utøver forsvarlige aktsomhetsvurderinger, inkludert med tanke på etterlevelse av humanitærretten.

4) Sette som vilkår at forsvarsanskaffelser ikke skal inneholde israelske komponenter eller innebære israelsk understøttelse;

Norsk import av israelsk forsvarsmateriell er svært begrenset og konsentrert om teknologiske nisjer der israelske løsninger er klart overlegne alternativene. Således ville det kunne ha en negativ operativ effekt for Forsvaret og for sikkerheten til personellet,

dersom det skulle nedlegges et eventuelt forbud, eller en form for begrensning fra å gjennomføre denne type anskaffelser fra Israel.

5) Sikre at norsk territorium ikke på noen måte benyttes til militær støtte til Israel, herunder til overføring av utenlandsk militært materiell som er lagret i Norge;

Norsk territorium benyttes ikke til militær støtte til Israel. Alliert forhåndslagring av militært utstyr i Norge er en viktig del av forsterkningen av Norge i tilfelle krise og krig. Det er i norsk interesse. Det tilligger ikke Norge å bestemme hvordan dette materiellet benyttes etter at det eventuelt flyttes ut av Norge.

6) Sikre at israelske selskaper ikke får digital tilgang til norske data eller anledning til å kontrollere adgang til datalagringsutstyr i Norge;

Regjeringen er opptatt av god sikkerhet og beredskap, og har i forslag til ny lov om elektronisk kommunikasjon foreslått både registreringsplikt og krav til forsvarlig sikkerhet, som vil styrke kontrollen med datasentre i Norge. Videre har regjeringen nedsatt et ekspertutvalg for å vurdere nasjonal kontroll med kritisk digital kommunikasjonsinfrastruktur, herunder eierskap (ekomsikkerhetsutvalget). Ekspertutvalget skal vurdere i hvilken grad dagens regulering og øvrige virkemidler er tilstrekkelig til å ivareta nasjonal kontroll og forsvarlig sikkerhet, samt identifisere evt. restbehov eller restrisiko og foreslå løsninger for å redusere denne ytterligere, blant annet gjennom reguleringer, nasjonalt eierskap og andre virkemidler. Utvalget skal levere sin rapport 1. februar 2025. Både Green Mountain AS og Green Mountain Innlandet AS er underlagt sikkerhetsloven ved vedtak av Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet, slik at de er omfattet av sikkerhetslovens bestemmelser. Green Mountain er så langt regjeringen er kjent med det eneste datasenterselskapet i Norge som har israelske eiere, og eventuelle implikasjoner av salget for nasjonale sikkerhetsinteresser og grunnleggende nasjonale funksjoner er tidligere vurdert av NSM i forbindelse med Azrieli Groups oppkjøp av Green Mountain i 2021.

7) Ta initiativ til, og slutte opp om, internasjonale, økonomiske sanksjoner mot Israel; 8) Ta initiativ til å si opp EFTAs frihandelsavtaler med Israel; 9) Sikre at Norge ikke importerer varer fra ulovlige bosettinger, okkupert jord og selskaper som medvirker til brudd på folkeretten og menneskerettigheter i ulovlig okkuperte områder, samt vurdere om dette krever lovendring;

Det er ikke i samsvar med norsk sanksjonspolitikkk å innføre sanksjoner alene. Innføring av slike sanksjoner vil innebære brudd med etablert norsk sanksjonspolitikkk gjennom en årrekke, en linje som er tverrpolitisk forankret. Regjeringen anser ikke at sanksjoner som innføres av Norge alene vil være et effektivt virkemiddel. Regjeringens syn er at det

er multilaterale, globale og tvingende sanksjoner vedtatt av FNs Sikkerhetsråd eller andre tiltak som det er bred internasjonal oppslutning om, som har størst legitimitet og effekt for å påvirke en stat til å endre adferd. Verken Sikkerhetsrådet eller EU har p.t. vedtatt økonomiske sanksjoner mot Israel.

Norge har allerede i to omganger, i april og i juli d.å., sluttet opp om EUs listeføringer av voldelige bosettere på Vestbredden, i samsvar med EUs restriktive tiltak mot alvorlige menneskerettsbrudd og -overgrep. Norge vil fortsette å vurdere relevante tiltak i diskusjoner med andre land.

Et norsk forbud mot import av varer fra ulovlige bosettinger, okkupert jord og selskaper som medvirker til brudd på folkeretten og menneskerettigheter i ulovlig okkuperte områder, vil i realiteten utgjøre et sanksjonstiltak fra norsk side, som Norge da vil være alene om. Norge kan ikke vedta sanksjoner alene med hjemmel i sanksjonsloven. Et særnorsk forbud mot import av varer fra områder som nevnt må i så fall vedtas av Stortinget i form av en særlov.

Når det gjelder Israels folkerettsstridige politikk og praksis i Det okkuperte palestinske området, har Norge allerede gjennomført en rekke tiltak for å forhindre at norsk næringsliv støtter opp under dette. Senest 17. oktober i år kom regjeringen med en skjerpet frarådning, der norske selskap frarådes å drive handel og næringsvirksomhet som bidrar til å opprettholde Israels folkerettsstridige tilstedeværelse i Det okkuperte palestinske området. Norske selskaper er forpliktet til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger etter Åpenhetsloven. I tillegg gir FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper en rekke føringer for hvordan næringslivet bør opptre ansvarlig. Regjeringen har også dialog med selskaper med statlig eierandel om aktsomhetsvurderinger knyttet til humanitærretten.

Regjeringen anser det av ovennevnte grunner som lite hensiktsmessig å innføre en særlov som forbyr import av varer fra ulovlige bosettinger, okkupert jord og selskaper som medvirker til brudd på folkeretten og menneskerettigheter i ulovlig okkuperte områder. Norge vil fortsette å vurdere relevante tiltak i diskusjoner med andre land.

Norge har ikke tradisjon for å bruke oppsigelse av frihandelsavtaler som politisk virkemiddel, og mener at vi heller ikke nå er tjent med å bryte med dette prinsippet.

10) Endre adferdskriteriet for observasjon og utelukkelse av selskaper for å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper knyttet til folkerettsstridig okkupasjon og andre folkerettsbrudd, samt at disse ikke skal inngå i fondets referanseindekser; 11) sørge for at Statens pensjonsfond utland sine investeringer i finansielle instrumenter utstedt av israelske foretak, den israelske stat eller enheter tilknyttet den israelske stat, fryses og en plan for nedsalg utarbeides;

Vi har et godt rammeverk for å vurdere om selskaper i SPU skal settes til observasjon eller utelukkes. Rammeverket har bred støtte i Stortinget. Retningslinjene for

observasjon og utelukkelse av selskaper fra SPU ble revidert i 2020 på bakgrunn av Etikkrådet utredning NOU 2020: 7 Verdier og ansvar. Det er det faglig uavhengige Etikkrådet som gir råd om observasjon eller utelukkelse av selskaper, mens Norges Banks hovedstyre tar beslutninger i slike saker. Det er ikke grunn til å endre retningslinjene nå.

Etikkrådet redegjør i brev til Finansdepartementet 30. august i år grundig om sin skjønnsutøvelse i arbeidet med å vurdere selskaper opp mot kriteriene for observasjon og utelukkelse. Etikkrådet får også godt frem hvordan dette skjønnnet påvirkes av både hendelsene i verden den senere tiden og utviklingen i normgrunnlaget som retningslinjene bygger på. Med utgangspunkt i den folkerettslige avklaringen av Israels okkupasjon av Vestbredden i år har Etikkrådet nå satt i verk en bredere gjennomgang av selskaper med tilknytning til okkupasjonen og bosettingene. Ifølge Etikkrådet gir de gjeldende retningslinjer grunnlag for å utelukke noen flere selskaper fra SPU utover de som allerede er utelukket i lys av utviklingen både i normgrunnlaget og i situasjonen i de okkuperte palestinske områdene.

Regjeringen har i lang tid vært tydelig på at den israelske bosetningspolitikken er i strid med folkeretten og undergraver muligheten for en fredelig løsning på den israelsk-palestinske konflikten. Norge har samtidig ikke tradisjon for å innføre unilaterale sanksjoner. Da Regjeringen besluttet å fryse investeringene i Russland etter angrepet på Ukraina, ble dette gjort samtidig som det ble innført brede sanksjoner fra hele den vestlige verden. Dette skiller seg fra Israel-Palestina-konflikten. SPU er ikke et virkemiddel i utenrikspolitikken, noe det er det bred enighet om i Stortinget.

12) ta initiativ til å avslutte NATOs partnerskap med Israel og ta avstand fra NATOs beskrivelse av Israel som en «likesinnet partner»; 13) oppfordre USAs myndigheter til å avslutte all militær deltakelse i og støtte til Israels okkupasjoner og folkerettsstridige krigføring;

Israel deltar i NATOs middelhavsdialog sammen med de andre partnerlandene Algerie, Egypt, Jordan, Mauritania, Marokko og Tunisia. Dette er et forum som skal bidra til økt sikkerhet og stabilitet i middelhavsregionen, og fremme gode relasjoner mellom deltagerlandene og med allierte. Forumet er en viktig arena for dialog mellom Israel og NATO, og mellom Israel og andre arabiske land. Å avslutte partnerskapet med Israel og kaste landet ut fra dette forumet vil ikke bidra til å stanse krigshandlingene i Gaza. Det vil heller ikke være konsensus i NATO om et slikt skritt.

NATO har i møter med Israel understreket viktigheten av beskyttelse av sivile på begge sider av konflikten. Menneskelig sikkerhet, inkludert beskyttelse av barn i væpnet konflikt, er et prioritert område for NATO. Fortsatt deltagelse fra Israel i NATOs partnerfora vil muliggjøre økt engasjement mellom NATO og Israel også på dette området. Fra før har blant annet klima, sikkerhet og tilgang til rent vann i regionen vært viktige tema på agendaen.

Norge har tett dialog med nære allierte, inkludert USA, om situasjonen i Midtøsten. Vi er tydelig på våre posisjoner i denne dialogen.

14) fryse alt forskningssamarbeid og annet samarbeid med israelske universiteter og andre forskningsinstitusjoner som er involvert i militær forskning, etter modell av regjeringens frys av forskningssamarbeid med Russland; og 15) trekke seg fra EUs forskningssamarbeid der disse omfatter Israel.

I tråd med etablerte prinsipper om akademisk frihet og institusjonell autonomi er det opp til norske universiteter og høyskoler å selv velge hvem de ønsker å samarbeide med. Norske forskningsinstitusjoner står derfor fritt til å samarbeide med universiteter i Israel. En forutsetning er at norsk eksportkontrollregelverk overholdes. Jeg vil understreke at Utenriksdepartementets ansvar er kontroll med strategiske varer, tjenester, teknologi og kunnskap, det vil si teknologi med militært potensial. For dette føres det en streng kontroll. På samme måte som det ikke er tillatt å eksportere forsvarsmateriell til Israel, vil vi ikke kunne tillate deling av kunnskap om det samme.

Norge har sluttet seg til, og forpliktet seg til, å betale kontingent for deltakelsen i EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont Europa for perioden 2021 til 2027. Vi deltar i alle deler av programmet og norske deltakere deltar på bakgrunn av EØS-avtalen på lik linje med deltakere fra EUs medlemsland. Israel har en egen assosieringsavtale til Horisont Europa. De er på denne bakgrunn også kvalifisert til å delta i Horisont Europa under de samme vilkårene og betingelsene som aktører og institusjoner basert i EUs medlemsland. Denne avtalen omfatter imidlertid ikke geografiske områder som har vært under israelsk administrasjon siden 5. juni 1967. Prosjektsamarbeidet reguleres av egne avtaler som er inngått under Horisont Europa. I tråd med etablerte prinsipper om akademisk frihet og institusjonell autonomi er det opp til norske forskningsinstitusjoner å selv velge hvem de ønsker å samarbeide med. De står derfor fritt til å samarbeide med universiteter i Israel. En forutsetning er at norsk eksportkontrollregelverk overholdes.

Med vennlig hilsen

Espen Barth Eide

